

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE. — DOCTRINA. — JURISPRUDENȚĂ. — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

Redactori: PAUL NEGULESCU, DEMETRU NEGULESCU, ALEX. CERBAN, GEORGE MEITANI, G. G. DANIELOPOLU,
G. C. CRISTESCU, SILIU RĂDULESCU

REVISTA APARE
JOIA ȘI DUMINECA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADELA SF. SPIRIDON, 3
TELEFON 41/57

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie
Dela 1 Iulie până la 1 Sept. revista nu apare

GR. G. PĂUCESCU
FONDATOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani
Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei
Studentzii plătesc pe jumătate
Pentru străinătate se adaogă timbrul postal

SUMAR:

Ordinea publică în dreptul internațional privat, de C. N. Busdugan.
JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ. — *Inalta Curte de casațiune și justiție*,
secțiunea I: C. Florescu cu Olimpia Grăpeanu și alții. — (Acțiune
posesorie).

Trămbul județului Tecuci: Societatea anonimă «Banca Tecu-
ciului» cu Haralambie Teodorescu. — (Societăți anonime. — Situația
juridică a directorului).

Ordinea publică în dreptul internațional privat

(URMARE)*

Legile cari interesează morala, trebuie considerate de asemenea ca legi de ordine publică, cărora urmează să se supună străinii. Acest principiu, deși incontestabil, nu trebuie exagerat, zice d-l Pillet, căci de multeori se poate întâmpla ca o regulă legală să fie întemeiată pe considerațiuni morale, cari n'au avut chiar în ideea legiuitorului o valoare absolută, și atunci ar fi să se exagereze, considerându-se aceste legi ca teritoriale. Autorul citează cazul impedimentelor la căsătorie, când unele dintre ele pot fi înlăturate prin dispensă. Acestea n'au o valoare absolută și nu trebuie să fie impuse în mod imperativ străinilor. Altele sunt absolute, și acestea trebuie să aibă un efect teritorial. «Trebuie făcut, în ce privește legile morale, o observație analogă aceleia ce făceam mai sus, cu privire la legile politice: e posibil să întâlnim dela o țară la alta divirgințe destul de mari în privința principiilor de morală, consfințite de legea civilă. Nu intră în intenția noastră de a zice, că legea morală este numai o chestiune de localități și de circumstanțe (nimic nu e mai fals decât acest punct de vedere), dar trebuie admis că sunt legi morale, cari, ca fond, sunt identice și cari totuș conduc la niște legi cu rezultate diferite»¹⁾.

Iată acum câteva exemple. Codul civil german, în deosebire de legiuirea noastră și cea franceză, permite căutarea paternității (art. 1717) și art. 1708 din codul civil german supune pe tată la obligația alimentară către copilul său natural. E chestiunea de a se ști, dacă un copil, în scopul de a cere alimente, ar putea intentă, în România, o acțiune în căutarea paternității naturale, conform legii germane, cu toate că legea română o interzice pentru motive de înaltă ordine morală și pentru a se evita desbateri scandaloase înaintea tribunalelor noastre. Cred că un asemenea proces nu s'ar putea introduce în România, pentru motivele arătate, fiind cazul de a se aplică exclusiv legea română, care e de ordine publică, aplicabilă și străinilor. Pentru aceleași considerațiuni de decență publică, nu s'ar putea, cred, introduce înaintea instanțelor noastre judecătorești o cerere de nulitatea căsătoriei, bazată pe motivul de impotența permanentă a bărbatului, prevăzut de legea ungară din 1894 și neintrând în cazurile de nulitate prescrise de codul nostru civil.

Chestiunea se poate pune de asemenea pentru divorț, pe care unele țări îl respinge, în timp ce altele îl admit. Un străin, a cărui lege națională îi permite divorțul, poate el divorța în o țară, unde divorțul este interzis? Și vice-versa, un străin, căruia divorțul e oprit după legea sa națională, poate divorța în o țară, cum e de exemplu în România, unde divorțul e permis? În teorie, chestiunea a dat loc la controverse grave între autori. Astfel, s'a susținut de unii autori²⁾ că, de oarece căsătoria este un contract ca oricare altul, legea care trebuie să cărmuească desfacerea căsătoriei, este cea căreia soții au înțeles să se supună căsătorindu-se, și această

*) V. *Dreptul* No. 79 și 81 din 1915, No. 3 și 6 din 1916. N. R.
1) Pillet, *op. cit.*, p. 382.

2) Păreră susținută de Rocco, Pütter, Oliverona și Haus. A se vedea Vincent et Pénaud, *Dictionnaire de droit international privé*, p. 792.

lege, pentru unii autori, este legea domiciliului, iar pentru alții, cea a locului celebrării căsătoriei³⁾. Un alt sistem formează din legea divorțului o lege de poliție și de siguranță, și atunci ordinea publică comandă să se aplice și străinilor ca și naționalilor legea locului, unde se cere divorțul. În această privință trebuie să menționăm mai toată jurisprudența anglo-americană și o parte din doctrina diferitelor țări⁴⁾.

Doctrina însă cea mai în deoște admisă, este cea franceză, urmată și în Italia, care consideră divorțul ca fiind în raport direct și principal cu dreptul de familie și deci interesând statutul persoanelor. Ca atare, se aplică legea personală a soților, adică cea națională⁵⁾. Acest din urmă sistem îl credem mai rațional și întemeiat, căci și divorțul, ca și căsătoria, interesează organizarea familiei, el modifică statutul și capacitatea persoanelor, redându-le libertatea din punctul de vedere matrimonial; or, este știut că statutul și capacitatea ținând de statutul personal, ele sunt cărmuite de legea națională a părților, după cum se exprimă și dreptul nostru pozitiv, prin art. 2 alin. 2 din codul civil.

Odată aceste principii recunoscute, avem de înregistrat următoarele două consecințe: 1° doi soți străini, aparținând unei țări, unde divorțul este interzis, nu se vor putea despărți în o țară unde el este admis, deci nu vor putea divorța nici în România. Acest principiu este admis în Franța și în Italia⁶⁾; 2° soții, a căror lege națională încuviințează divorțul, se vor putea despărți în o țară unde această instituție nu este consacrată, invocând statutul lor personal. Astfel, soții Români ar putea cere divorțul în o țară unde el nu este admis. La această consecință vine să se opună în unele țări restricțiunea bazată pe ordinea publică, divorțul fiind considerat ca neadmisibil din motive de ordine morală, socială sau religioasă, deci de ordine publică⁷⁾.

Astfel, în Italia, unde nu este admisă decât separația de corp, iar nu și divorțul, acesta va fi refuzat Românilor, invocându-se ordinea publică. Și, în adevăr, a-

3) După *Journal du dr. int. privé*, pe anii 1879, p. 105 și urm. și 1884, p. 193, jurisprudența engleză s'a pronunțat pentru legea domiciliului. După Oliverona, în *Journal du dr. int. pr.*, pe anul 1883, p. 369, (*Le mariage des étrangers en Suède et des Suédois à l'étranger*) legea ce ar prevala în Suedia, în materie de divorț, ar fi cea a locului de celebrare (*lex loci contractus*).

4) Asser și Rivier, *Elemente de drept internațional privat*, traducere de G. E. Schina, p. 108, și toți autorii și jurisprudența citați de Vincent et Pénaud, *op. cit.*, p. 752, No. 52. Asser citează o hotărâre a Curții Supreme din Massachusetts, care consideră divorțul ca o pedeapsă ce soțul ultragiât inflige culpabilului cu permisiunea societății, și deci se aplică legea teritorială *lex fori* (aceasta ar fi și teoria s'otăiană).

5) Weiss, *op. cit.*, t. III, p. 591; Despagnet, *op. cit.*, p. . . . Fiore, *op. cit.*, t. III, p. 207; Durand, *Essai de droit international privé*, p. 362 și urm.; Rougelot de Lioncourt, *Conflit des lois*, p. 213 și 219; Laurent, *op. cit.*, t. I, p. 309 și urm.; Vincent et Pénaud, *op. cit.*, p. 792-793 și toată jurisprudența citată.

6) Weiss, *op. cit.*, t. III, p. 587; Despagnet, *op. cit.*, p. 773; Fiore, *op. cit.*, t. II, p. 207; Laurent, *op. cit.*, t. V, p. 244 și urm.; Rougelot de Lioncourt, p. 221.

7) A se vedea autorii citați mai sus, precum și Vincent et Pénaud, *op. cit.*, p. 793, No. 59.

ceasta este părerea mai a tuturor autorilor italieni, în frunte cu Fiore. Ei aduc ca argument principal că tribunalele italiene, aplicând legea străină care admite divorțul prohibit de legea locală, recunosc implicit, prin judecata ce dau, existența unei legi străine, care consacră o instituție nepermisă de legea locală, ca contrară cerințelor sociale și intereselor generale ale Statului⁸⁾.

Cu toate acestea, jurisprudența acestei țări a început a admite părerea contrară, cunoscută mai ales cu ocaziunea unei decizii a Curții din Ancona, din 22 Martie 1884. Această instanță, având a se pronunța în apel asupra unei cereri de divorț, introdusă de supusul german von Bremen, a decis că, precum străinul care ar fi obținut divorțul în țara sa, ar putea contracta o nouă căsătorie în Italia, tot astfel ar trebni să i se recunoască și dreptul de a cere divorțul după statutul său personal, pentru motivele că divorțul nu este absolut contrar ordinii publice sau bunelor moravuri, în privința persoanelor, a căror lege îl permite⁹⁾, și că, după codul civil italian, raporturile de familie trebuie să fie cărmuite de legea personală.

Această decizie n'a rămas izolată, și astăzi toată jurisprudența italiană pare stabilită în acest sens¹⁰⁾.

În Franța, însă, până la 1884, când s'a introdus divorțul, străinii nu se puteau despărți, și aceasta în numele ordinii publice. Afară de Italia, divorțul mai fiind interzis în Spania și Austria, aceeași restricțiune, bazată pe ordinea publică, va fi impusă și în aceste țări străinilor, a căror lege națională prevede această instituțiune și ar voi să se despărță înaintea tribunalelor lor. În Austria însă, soții necatolici deci și Români, sunt primiți să divorțeze, dacă legea lor națională le încuviințează aceasta. În mai toate celelalte țări, precum în Germania, Anglia, Elveția, Belgia, Olanda, Rusia, Suedia, Norvegia, Danemarca, Ungaria, unde divorțul este admis, fie numai pentru cauze determinate, cum este în Rusia, Anglia, Ungaria, Suedia, Elveția, fie și pentru cauze determinate și prin consimțământ mutual, cum este în restul celorlalte țări enumerate, soții Români pot porni acțiune de desfacerea căsătoriei înaintea instanțelor judecătorești locale, fără ca ordinea publică să le poată fi opusă.

O chestiune însă relativă la divorț, foarte discutată în doctrină, este aceea de a se ști, dacă odată divorțul admis, fie de legea națională a soților, fie de legea țării unde s'a introdus acțiunea de divorț, trebuie aplicată aceeași lege spre a determina și cauzele pentru care se cere divorțul. Acest conflict nu se poate prezenta, după cele zise mai sus, decât atunci când soții aparțin unei țări unde divorțul este admis și se găsește în o

8) Fiore, *op. cit.*, t. II, p. 215 și urm.

9) Codul civil german admite divorțul (art. 1564 și urm.).

10) A se vedea, în această privință, Fiore, *op. cit.*, t. II, p. 215 și nota 2 din Despagnet, *op. cit.*, p. 775; Pillet, *op. cit.*, p. 225 și nota 2.

altă țară, unde de asemenea el nu este interzis. Și, în asemenea ipoteză, sunt autori și mare parte din jurisprudența franceză, care consideră ca contrară ordinii publice orice cauză de divorț sau de separație de corp admisă de legea personală a soților, dar neprevăzută în legea țării unde procesul de divorț este deschis. În privința cauzelor de divorț trebuie aplicată deci *lex fori*, doctrină ce de altfel în Anglia este în totdeauna observată de instanțele judecătorești¹¹). Așa dar, după această doctrină, soții Români nu s'ar putea despărți, în Franța, prin consimțământul mutual, codul civil francez neprevăzând această cauză de divorț. În contra acestei cumulari a competenței statutului personal cu competența *lex fori*, se ridică d-l Pillet. «Pentru ce ar trebui să ne conformăm în această materie legii forului, zice el? Intrucât divorțul străinilor o interesează, și dacă ei pot, după legislația lor națională, să se despartă pentru o anumită cauză, sub ce pretext ar fi ei împedecați? Intrucât scopul social al *lex fori* ar fi atins, dacă am presupune că niște străini vor putea divorța pentru un motiv ce ea nu-l cunoaște? E foarte greu de dat un răspuns acestor chestiuni, ele sunt însă esențiale, determinante, căci dacă se preinde a se aplica *lex fori* numai pentru că în fapt poate fi aplicată, s'ar avea imputarea gravă, că se supune libertatea străinilor la restricțiuni arbitrare și lipsite de orice temei¹²).

Cu toate acestea, nu numai doctrina, dar și jurisprudența mai tuturor țărilor din Europa, considerând cauzele unde divorțul e permis ca fiind de ordine publică în fiecare Stat, au decis că soții străini nu pot invoca o cauză de divorț care, deși prevăzută în legislația țării lor, nu este admisă de legea țării, unde au introdus cererea de divorț. Această doctrină o credem cea mai întemeiată, căci cauzele de divorț pot interesa morala și ordinea socială, care reclamă ca organizarea familiei să nu fie lăsată la dispoziția unei legi străine. Cred dar că, decâteori un străin va voi să ceară desfacerea căsătoriei sale înaintea unui tribunal din România, vor trebui examinate următoarele cerințe: 1° ca legea personală a străinului să admită divorțul; 2° ca să fie prevăzute de această lege cauza sau cauzele invocate; 3° ca vreuna din cauzele alegate să nu fie contrară ordinii publice, astfel cum e în spiritul legislației române. De altminterlea, astfel se urmează acum de mai toate tribunalele din Franța și Belgia, iar codul civil german, prin art. 17, alin. ultim din legea de introducere, spune expres că, nu se poate pronunța în Germania, în virtutea unei legi străine, asupra unui divorț sau asupra unei separații, decât dacă divorțul ar fi

încuviințat atât după legea străină, cât și după legile germane, deci va trebui ca și cauzele să fie identice¹³).

Continuând cu enumerarea legilor de ordine publică, trebuie să recunoaștem că legile cari se ocupă cu organizarea proprietății imobiliare, trebuie considerate de asemenea ca legi de ordine publică. Teritorialitatea acestor legi și caracterul lor de ordine publică, rezultă expres din dreptul nostru pozitiv (art. 2 alin. 1 și 2 c. civ.) fiind consacrată și de mai toate legislațiunile străine. Tot complexul de regule cari se ocupă cu stabilirea proprietății, are pentru Stat și interesul general o importanță capitală, oricare ar fi proprietarul imobilului, național sau străin, după cum declară și textul român, citat mai sus. N'ar fi admisibil, prin urmare, ca o lege să vină să anihileze în România regulele edictate de legiuitorul român, în vederea interesului și siguranței Statului. «Teritoriul Statului, spune Weiss, sediul material al suveranității, fiind format din totalul imobilelor cari se află situate pe el, regimul lor are pentru Stat, oricare ar fi naționalitatea proprietarilor sau deținătorilor, o importanță foarte mare și e lesne de înțeles de ce nu poate tolera pe teritoriul său legislații străine, cari ar distruge și face neputincioase regulele edictate de el însuși, în vedere, de exemplu, de a asigura egalitatea pământurilor și de a face imposibil restabilirea regimului feudal, în țările unde acest regim a încetat de a mai exista¹⁵).

Și Lainé, în tratatul său, *Introduction au droit international privé*, ocupându-se de regimul bunurilor, după ce vorbește de legile cari organizează proprietatea și de tot ce se atinge de ea, se exprimă astfel: «Această organizare e făcută de sigur pentru persoane, ca și orice sistem juridic. Dar ea este făcută pentru persoanele oricare ar fi, naționali sau străini, capabili sau incapabili, indivizi sau ființe colective. E ca un edificiu construit astfel ca să fie locuit în un anumit mod, fără ca arhitectul să se fi ocupat de gusturile particulare ale persoanelor cari le vor locui; aceste persoane se vor conforma necesarmente dispozițiilor locului»¹⁶).

(Va urma).

C. N. BUSDUGAN

13) *Code civil allemand et loi d'introduction*, tradus și adnotat de O. de Meulenaire, p. 651. A se vedea și autorii și jurisprudența citată de Despagnet, *op. cit.*, p. 777, nota 1. Conferința dela Haga, în sesiunea ei dela 25 Iunie—13 Iulie 1894, de asemenea a recunoscut aceleași principii, admițând următoarele două rezoluțiuni: «Art. 1. Soții nu sunt admiși a introduce o cerere de divorț, decât dacă legea lor națională și legea locului unde s'a făcut cererea îi autoriză. Art. 2. Divorțul nu poate fi cerut decât pentru cauze admise atât de legea națională a soților, cât și de legea locului unde acțiunea este intentată. In caz de contradicție între legea națională a soților și aceea a țării unde cererea a fost făcută, divorțul nu va putea fi pronunțat». *Actes de la Deuxième conférence de la Haye*, p. 95.

15) Weiss, *op. cit.*, t. III, p. 91.

16) Lainé, *op. cit.*, t. II, p. 218.

11) A se vedea în această privință doctrina și jurisprudența citată în Vincent et Pénaud, *op. cit.*, p. 793, No. 64 și 65 și Pillet, *op. cit.*, p. 383.

12) Pillet, *op. cit.*, p. 383.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE

SECȚIUNEA I.

Audiența dela 18 Noembrie 1915

Președintele d-lui C. R. Manolescu, președinte

C. Florescu cu Olimpia Grăpeanu și alții

ACȚIUNE POSESORIE. — TERȚIU VĂTĂMAT PRIN EXECUTARE. — CALEA CONTESTAȚIUNII. — DACĂ ÎNCHIDE CALEA ACȚIUNII POSESORII. — ART. 399 PR. CIV.

Dreptul de a recurge la calea ordinară a acțiunii posesorii, nu poate fi ridicat terțiului care a fost deposedat prin executarea unui titlu definitiv obținut între alte persoane, de oarece nici un text de lege nu prevede o asemenea decădere și nici nu poate fi dedusă pe baza vreunui principiu de drept, iar dacă art. 399 proc. civ. dă dreptul părții vătămate prin executare de a face contestație, aceasta nu însemnează că calea ordinară a acțiunii posesorii i-a fost închisă, ci că legiuitorul a voit să acorde celor interesați sau vătămați prin executare o cale mai mult, aceea a contestației.

No. 650.— Casată, în urma recursului făcut de C. Florescu, sentința tribunalului Ialomița, No. 273 din 1915, în proces cu moștenitorii preotului Filip Florescu.

S'au ascultat: citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier I. Stambulescu; d-l avocat V. Athanasovici, pentru recurent, în dezvoltarea motivului de casare; d-l avocat Alexiu, pentru intimați, în combateri.

Curtea, deliberând,

Asupra motivului de casare invocat:

«Violarea și greșită interpretare a art. 60 legea jud. de pace și a art. 399, 525 și 568 pr. civ. Exces de putere.

«Indată ce moștenitorii defunctului preot Filip au fost puși în posesia a 15 pogoane teren, de către portărelul Pușețescu, prin procesul-verbal cu data de 18 Aprilie 1911, teren pe care defunctul lor părinte îl cumpărase dela Ioniță Florescu încă din 1893, Costache Florescu, proprietarul terenului pe care s'a determinat de portărel aceste 15 pogoane, a făcut acțiune posesorie, tinzând să dovedească conform legii că terenul de 15 pogoane, determinat de portărel și asupra căruia a fost pus în posesie moștenitorii defunctului preot Filip Florescu, este proprietatea d-sale, rămasă ca moștenire dela defunctul său părinte.

«Tribunalul Ialomița, prin sentința No. 273 din 1915, respinge acțiunea posesorie a lui C. Florescu, pe motiv că C. Florescu nu putea să facă această acțiune posesorie, ci trebuia să facă numai contestație la executare, conform art. 399 pr. civ.

«Este adevărat că art. 523 pr. civ. decide că cei de al treilea pot interveni pe cale de contestație spre a-și valorifica drepturile lor de proprietate sau oricare alt drept asupra nemiscătorului, însă trebuie să facă această contestație cu 20 zile înainte de adjudecare. Tribunalul Ialomița hotărînd că C. Florescu trebuia să facă acțiunea sa posesorie pe calea contestației, crează o decădere care nu e prevăzută în nici un text de lege.

«Art. 399 pr. civilă, spune în adevăr, că orice execuție si-

lită se poate contesta de cei interesați sau vătămați prin executare, dar nicăeri nu spune că acei cari n'au făcut contestație, nu ar putea uză și de căile ordinare, prevăzute de legea civilă pentru valorificarea drepturilor lor, și nicăeri legea nu prevede asemenea decăderi».

Având în vedere sentința supusă recursului, din care se constată că, în anul 1893, preotul Filip Florescu cumpărând cu act autentic dela fratele său Ioniță Florescu 15 pogoane pământ din moșia ce acesta stăpânea în indiviziune cu alți frați, în comuna Piscu-Perișari, după moartea sa, moștenitorii au investit cu formula executorie actul de cumpărare și, prin portărelul delegat de tribunal, s'au pus în posesia celor 15 pogoane pământ; că, recurentul Costache Florescu, unul din frații care stăpânea în indiviziune, pretinzând că executarea actului de vânzare s'a făcut pe pământul său, iar nu pe al vânzătorului și că deși nu există un act de partaj, există însă un partaj de fapt, întrucât fiecare din frați stăpânește porțiuni distincte și bine determinate de mai bine de 30 ani și, bazat pe aceste motive, a intentat două acțiuni posesorii: una în contra vânzătorului Ioniță Florescu și a arendașului I. Xida, și alta în contra moștenitorilor cumpărătorului; că, tribunalul, judecând ca instanță de apel, a respins ambele acțiuni, pe motiv că acțiunea posesorie este acordată numai aceluia ce este deposedat sau turburat prin căi de fapt, fără știrea și concursul justiției, că în cazul de față portărelul executând un act autentic nu poate fi loc la o acțiune posesorie, ci la contestație, conform art. 399 și urm. pr. civ.;

Considerând că, căile ordinare pe care legea le pune la îndemâna celor ce se pretind pe nedrept alungați din posesia unui imobil, sunt acțiunea posesorie și acțiunea în revendicare, exercitată una sau alta în termenele și în condițiunile cerute de lege;

Considerând că nu i se poate ridica unui terțiu dreptul de a recurge la calea ordinară a acțiunii posesorie, atunci când acel terțiu a fost deposedat prin executarea unui titlu definitiv obținut între alte persoane, de oarece nici un text de lege nu prevede o asemenea decădere și nici nu poate fi dedusă pe baza vreunui principiu de drept;

Că, dacă art. 399 pr. civ. prevede că orice executare silită se poate contesta de cei interesați sau vătămați prin executare, de aci nu se poate deduce, cum face în speță tribunalul, că singura cale este aceea a contestației, de oarece legea acordând părții vătămate prin executare o cale mai mult, acea a contestației, pe care o lasă la facultatea sa, nu însemnează că, prin aceasta chiar, i-a ridicat dreptul de a uză de calea ordinară a acțiunii posesorie;

Că, chiar pe calea contestației, terțul ce se pretinde alungat pe nedrept din posesie prin executare, va trebui să dovedească că a posedat în condițiunile legii în

momentul executării pentru a avea interes să conteste executarea, astfel că chiar pe acea cale tot despre posesiune va fi vorba;

Că, deposedarea făcută prin portărei, pe baza unui titlu judecătoresc, rămâne tot o cale de fapt, exercitată de partea în drept, însă eu concursul justiției și în contra căilor de fapt prin care cineva este turburat sau deposedat, legea recunoaște părții acțiunea posesorie în anumite condițiuni;

Considerând că, în speță, tribunalul respingând acțiunea posesorie ca inadmisibilă, fără să examineze dacă sunt îndeplinite condițiile cerute de lege pentru exercițiul ei, numai pe motiv că în speță partea nu are deschisă calea acțiunii posesorie, a comis un exces de putere și a interpretat și aplicat greșit art. 399 pr. civ.;

Că, prin urmare, motivul de casare este fundat și cată a fi admis.

Pentru aceste motive, casează.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI TECUCI

Audiența dela 6 Octombrie 1915

Președinta d-lui V. G. Ionescu, judecător

Societatea anonimă «Banca Tecuciului» cu Haralambie Teodorescu

SOCIETATE ANONIMĂ. — DIRECTOR NUMIT PRIN ACTIUNEA SOCIALĂ. — DIRECTOR NUMIT DE CONSILIU DE ADMINISTRAȚIE. — SITUAȚIA SA JURIDICĂ. — ART. 150 C. COM.

SOCIETATE ANONIMĂ. — DIRECTOR NUMIT DE CONSILIU DE ADMINISTRAȚIE. — RESPONSABILITATE. — CARACTERUL ȘI GRADUL EI.

1° Directorul numit conform art. 150 c. com., răspunde către asociați și către cei de al treilea, ca și administratorii. Directorul însă numit de consiliul de administrație, legea neprohibind existența unui asemenea director, este considerat ca organ de executare al consiliului de administrație, de care depinde și sub a cărui autoritate și supraveghere lucrează, fiind un adevărat mandatar al acestuia.

2° Directorul numit de consiliu de administrație, este ținut responsabil față de acesta, răspundere care îmbracă caracterul răspunderii dela mandatar la mandant, iar pentru a preciza gravitatea răspunderii, trebuie analizată greșala/sau culpa concretă ce se pune în sarcina directorului, spre a se putea vedea dacă actele ce se consideră ca fiind rezultatul culpei, față și de statutele societății, sunt producătoare de prejudiciu apreciabil, căci numai astfel directorul este ținut să repare în adevăr actele sale nesocotite; iar dacă nu există nici un fel de daune sau pierdere reală, atunci nu poate exista nici acțiunea în responsabilitate, lipsind interesul, baza oricărei acțiuni.

No. 85.— S'au prezentat: oponenta societate anonimă «Banca Tecuciul», prin d-l avocat C. Condrache; intimatul H. Teodorescu, prin d-l avocat I. Angelescu.

Tribunalul,

Având în vedere opoziția făcută de societatea anonimă Banca Tecuciul, din acelaș oraș, prin procuratorul său, C. Condrache, avocat, contra sentinței comerciale No. 25 din 2 Aprilie 1915, prin care, pedeoparte, admitându-se acțiunea intentată de Haralambie Teodorescu, din Tecuci, se obligă Banca Tecuciul să-i restituie suma de 8.000 lei, în 16 acțiuni de ale băncii, de câte 500 lei fiecare, depuse ca garanție de intimat, pentru funcțiunea de director, ce a ocupat la acea bancă; asemenea se mai obligă numita bancă să plătească intimatului H. Teodorescu 2.500 lei, sumă care constituie 5% din beneficiul real al băncii, convenit intimatului, ca director al băncii, pe exercițiul anului 1913, conform art. 31 alin. 5 din statute, cu procent comercial de 6% pe an, dela 13 Mai 1914, data reclamațiunii, și până la numărătoare. Pe de altă parte, se respinge ca nesustinută acțiunea reconvențională făcută de Banca Tecuciul, contra lui Haralambie Teodorescu, pentru plata sumei de 33.000 lei, care reprezintă prejudiciul cauzat băncii, de către intimatul Teodorescu, prin faptul că a acordat cu simplă chitanță suma de 2.500 lei, acum defunctului Iancu Davidescu, și a aprobat preschimbare emitenților și giranților din cambii în valoare totală de 30.500 lei, emise la început de către St. Dumitrescu și St. Ștefăniță, cu girurile lui R. Dămăceanu, preot T. Dumitrescu și Gh. Micu, prin emitenți și giranți insolvabili; în acelaș timp, să se declare pierdute în folosul băncii, suma de 8.000 lei, coprinsă în 16 acțiuni de ale băncii, proprietatea lui Teodorescu, precum și tantiemele ce acesta avea de luat dela bancă.

Mai obligându-se pe bancă să plătească lui H. Teodorescu, suma de 250 lei cheltueli de judecată;

Având în vedere că, în ce privește prima acțiune, acea intentată de Haralambie Teodorescu societății anonime Banca Tecuciul, se constată fundamentul ei, din însuș răspunsul la interogator dat de reprezentantul Băncii Tecuciul, în ședința dela 4 Septembrie 1914, atunci când recunoaște că Haralambie Teodorescu a funcționat ca director al numitei bănci, dela înființarea ei (anul 1907) și până la 1 Ianuarie 1914; că, societatea are în păstrarea ei un număr de 16 acțiuni a câte 500 lei fiecare, ce aparțin lui Teodorescu și pe care acesta le avea constituite ca garanție pentru funcțiunea de director, ce a ocupat; asemenea că banca mai deține lui H. Teodorescu suma de 2.500 lei, ce i se cuvine 5% din totalul beneficiilor pe anul 1913.

Dar pentru admiterea acestei acțiuni, trebuie discutată acțiunea reconvențională intentată de societatea anonimă Banca Tecuciul contra lui H. Teodorescu, al cărei obiect poartă și asupra primei acțiuni, și numai prin înlăturarea acțiunii reconvenționale, răsare și temeinicia acțiunii lui H. Teodorescu, și deci admiterea ei;

căci prin acțiunea reconvențională se cere a se declară pierdute în folosul băncii, tocmai sumele ce formează obiectul primei acțiuni;

Având în vedere că, în ce privește acțiunea reconvențională intentată de Banca Tecuciul contra lui H. Teodorescu, se susține că acesta, în calitatea sa de director al numitei societăți, prin cele două operațiuni arătate în acțiune, avea a acordărei pe simplă chitanță def. Iancu Davidescu, unui împrumut de 2.500 lei și avea a preschimbărei polițelor în valoare de 30.500 lei, prin înlocuirea emitenților și giranților, s'a cauzat băncii prejudiciul în sumă de 33.000 lei, provenit prin reaua gestiune a directorului de pe atunci, H. Teodorescu, precum și din neobservarea statutelor băncii și legii comerciale; precizând că reaua gestiune ar constă, în ce privește pe defunctul Davidescu, că i-a acordat împrumutul pe simplă chitanță, și în ce privește preschimbarea polițelor, în aceea că emitenții și giranții posteriori erau mai puțin solvabili ca cei anteriori;

Că, pentru a vedea modul de a răspunde al lui H. Teodorescu, în calitatea sa de director al numitei societăți, Banca Tecuciul, este a se ști care este situațiunea sa juridică și, determinându-se situația juridică, a se vedea către cine răspunde și până la ce grad;

Având în vedere că, conform art. 150 c. com., directorul numit prin actul social sau prin decizia adunării generale, este responsabil către asociați sau către cei de al treilea, întocmai ca și administratorii, pentru îndeplinirea îndatoririlor sale, după prescripția art. 149 cod. com., chiar dacă ar exista o convenție contrarie și chiar dacă acest director ar fi pus sub autoritatea și supravegherea administratorilor.

Dar dacă aceasta este răspunderea directorilor numiți prin actul social sau adunarea generală, naște întrebaarea care este răspunderea unei alte categorii de directori, acei numiți de consiliile de administrație, atunci când statutele permit o atare numire, căci asemenea director putând ființa, legea comercială consacrandu-i, iar dacă art. 150 vorbește de directorii numiți prin actul social sau de asociați, aceasta o face arătând ceea ce se întâmplă mai des în practică, neprohibind însă existența directorilor ce preocupă specia de față. Odată căstigat acest punct, mai rămâne de tranșat cu cine sunt asemănați asemenea directori, căci deslegând și această chestiune, se va putea deduce mai ușor și mai precis calitatea lor; acești directori, după doctrină, nu sunt considerați decât ca organe de executare a consiliilor de ad-

ministrație, de cari, dealtfel, depind și sub a căror autoritate și supraveghere lucrează, fiind niște adevărați mandatar ai acestora (Vivante, t. II, § 554 și 555).

Dacă, raportul juridic dela consiliul de administrație la directorul numit de el, este acel dela mandat la mandatar, se poate susține că răspunderea directorului este acoperită prin aprobarea bilanțului de către adunarea generală, de sigur că nu; pentru că aprobarea bilanțului de adunarea generală are de efect să șteargă neregulile făcute de administratori în actele lor, precum și neglijența ce censorii ar fi manifestat-o, în ce privește controlul actelor administratorilor; și pe cale de analogie s'ar putea aplică această aprobare și pentru directorii numiți în condițiunile art. 150 c. com., pentru că aceștia, prin însăș efectul legii, sunt asimilați administratorilor, și apoi, chiar după art. menționat 150, legătura juridică între acești directori este numai față de adunarea generală, care îi numește, și consecințe acestei numiri, precum și legea, prin citatul articol, îi face responsabili către asociați, și dacă răspunderea este către aceștia, apoi tot asociații, constituiți în adunare generală, sunt aceia cari îi descarcă, prin aprobarea gestiunei, de orice răspundere față de ei; aceste reguli sunt departe de a guvernă raporturile între consiliul de administrație și directorul numit de el, acesta nu poate fi descărcat de gestiunea sa decât de consiliul de administrație, căci către aceștia își are obligația de a se supune dispozițiunilor luate de consiliu, în conformitatea legii și a statutelor;

Că, dacă, în adevăr, adunarea generală, prin aprobarea bilanțului, nu poate să dea descărcarea directorului numit de consiliul de administrație, și că el este ținut responsabil față de consiliu, răspundere care îmbracă caracterul răspunderii dela mandatar la mandant, apoi pentru a aprecia gravitatea răspunderii, trebuie, pedeoparte, să se cerceteze dacă mandatarul și-a îndeplinit obligațiile impuse de mandant, care, în specia noastră, sunt coprinse în statute, ca unele ce formează legea părților și, pedealtăparte, trebuie să se ia în considerație greșala sau culpa concretă ce se pune în sarcina directorului; că, această culpă odată cunoscută, să se vadă dacă nu intră în vederea statutelor, iar dacă nu este din actele prevăzute de statute, atunci să se caute dacă ea a fost din acele acte cari au adus vre-un prejudiciu apreciabil, căci numai astfel directorul este ținut să repare, în adevăr, actul lor nesocotit și care cauzează prejudicii societăței.

În specie, prejudiciul care se susține că Haralambie Teodorescu l-ar fi adus societății anonime Banca Tecuciul, consistă din două acte săvârșite de numitul: primul, că a împrumutat pe Iancu Davidescu, cu 2.500 lei, pe simplă chitanță, și secundul, că a încuviințat schimbarea polițelor, în valoare de 30.500 lei, emise de St. Ștefăniță și St. Dumitrescu și girate de R. Dămăceanu, Pr. T. Dimitrescu și Gh. Nicu, cu altele de aceeași valoare, dar în care emitenții erau Dragomir Lazăr și V. Macarie, iar ca giranți erau Șt. Ștefăniță și St. Dumitrescu, emitenții din primele cambii, persoane cari fiind mai puțini solvabili ca cei dintâi, au pus pe societate în imposibilitatea de a-și realiza drepturile din cambii.

Că, aceasta fiind culpa pusă în sarcina lui Haralambie Teodorescu, culpă care s'ar pută reduce mai exact la o neglijență în gestiune, neglijență care totuș nu șterge răspunderea lui Teodorescu, ca director, dar trebuie apreciată gravitatea culpei pentru a motiva răspunderea, apreciere care se concretizează în a vedea dacă Haralambie Teodorescu, lucrând astfel, adică împrumutând sume pe simple chitanțe și pe termene scurte, a depășit dispozițiile din statute, sau s'a conformat lor și obiceiului luat de consiliul de administrație, prin toleranța ce el admitea în perpetuarea unor asemenea operațiuni, iar în ce privește schimbarea polițelor de 30.500 lei, ce se atribue lui Teodorescu, trebuie a se vedea dacă acest fapt al lui, calificat de o neglijență în gestiune, a fost de natură de a aduce vreun fel de prejudiciu societății Banca Tecuciul, iar dacă nu s'a adus nici un fel de daune, nu i-a cauzat nici o pierdere reală, atunci nu poate exista nici o acțiune în responsabilitate, lipsind interesul, baza oricărei acțiuni;

Considerând că, în ce privește primul act pus în sarcina lui Teodorescu, că, în calitatea sa de director a împrumutat pe Iancu Davidescu, pe simplă chitanță, cu suma de 2.500 lei și că, murind acesta, societatea nu s'a putut despăgubi dela succesori de suma împrumutată.

Întrebarea este, acest act săvârșit de Teodorescu eră din actele permise de statute, se obișnuiau astfel de operațiuni la Banca Tecuciul, cu aprobarea consiliului de administrație, care cunoștea că se practică astfel de operațiuni.

Că, după dispozițiile art. 11 din statutele Băncii Tecuciul, se prevede că banca, între operațiunile care le face, este și acel fel prevăzut de alin. *l.*, «de a acordă împrumuturi pe una sau mai multe semnături solvabile», care este înțelesul acestui alineat, acel susținut

de reprezentantul băncii, că el prevede numai împrumuturile pe cambii, dar de nicăeri nu rezultă aceasta, nici din interpretarea literală și cu atât mai mult din intenția părților, căci din depunerea martorilor Valerian Ibrăileanu, fost censor, Ștefan Crețu, fost casier, și Ionescu Teologu, fost funcționar la Banca Tecuciul, afirmă că împrumuturi pe simple chitanțe se obișnuiau la Banca Tecuciul, de oarece asemenea împrumuturi se făceau nu numai de Davidescu, dar și de Alecu Anastasiu, președintele băncii, Iancu Demetriade, Iancu Herăscu și alții și că eră convenție de reciprocitate, căci și banca se împrumută pe simple chitanțe, oricâteori aveă nevoie de bani, și aceste împrumuturi erau cunoscute consiliului de administrație, ca unele ce se practicau în mod obișnuit.

Or, în asemenea împrejurări, actul săvârșit de Teodorescu, că împrumutul lui Davidescu, pe simplă chitanță, a sumei de 3.500 lei, constituie el un act de neglijență sau de greșită gestiune, când acest fel de operațiuni sunt permise de statutele băncii și când însuș consiliul de administrație, cunoscând că se practică, îl aprobă prin tăcerea lui, și dacă faptul stă astfel, atunci nu se poate susține că Teodorescu, ca director al societății, nu și-a îndeplinit mandatul său în conformitatea instrucțiilor primite dela mandatar, instrucții care, pedeparte, erau dictate de statute, legea părților, iar pe de altăparte, actul astfel săvârșit eră și aprobat de mandatarul său, consiliul de administrație, conform art. 32 din statute, cu ocazia verificării și aprobării situațiilor lunare ale societății;

Considerând că, în ce privește cel de al doilea act pus pe seama lui Teodorescu, că în calitatea sa de director, a încuviințat, fără aprobarea consiliului de administrație, schimbarea cambiilor de 30.500 lei, emise de St. Dimitrescu și St. Ștefăniță și girate de R. Dămăceanu, Pr. T. Dimitrescu și Gh. Micu, prin alte cambii, în care emitenții figurau Dragomir Lazăr și V. Macarie și ca giranți St. Dumitrescu și Șt. Ștefăniță, emitenții din primele cambii, se susține de Banca Tecuciul că, din cauza acestei preschimbări, ea a suferit prejudiciu, neputând intra în drepturile lor din cauză că persoanele semnate în cele de al doilea cambii erau mai puțin solvabile ca cele dintâi;

Considerând că, pentru ca culpa să atragă răspunderea celui ce a săvârșit-o, nu e de ajuns executarea ei, ci mai trebuie neapărat ca să atragă după dânsa și un prejudiciu, adică să fie cauza directă și imediată a unei pagube reale, fără de care nu poate exista acțiune de responsabilitate;

Considerând că, oponenta susține că asemenea operațiuni s'au săvârșit de H. Teodorescu, fără aprobarea consiliului de administrație, ca și cum dacă asemenea act producător de prejudiciu, numai prin simpla aprobare a consiliului de administrație, ar fi avut efectul de a șterge prejudiciul, prejudiciu care, pentru societate, rămâne în realitatea lui, dar pentru Teodorescu se acopereă prin faptul aprobării consiliului de administrație, prin efectul descărcării ce o dădea mandantul mandatarului său;

Considerând că, examinând depunerile martorilor Valerian Ibrăileanu, Ștefan Crețu și Ionescu Teologu, se constată că preschimbările din cambii, cari fac obiectul acțiunii reconvenționale, au fost făcute cu aprobarea consiliului de administrație; îndepărtându-se în acest punct depunerile martorilor propuși de oponentă, căci martorul Dimitrie Mavride nu știe nimic în această privință, deși censor al băncii, iar ceilalți doi martori, tot ai oponentei băncii, numiți Iancu Herescu și Eugeniu Riter, arată primul că nu știe dacă directorul aveă vreo autorizație a face aceste preschimbări, iar secundul arată că crede că preschimbarea a fost făcută de director, fără autorizație; deci, în fața acestor incertitudini din partea martorilor oponentei, răsare superioritatea afirmațiilor sigure a martorilor intimatului, că acesta aveă autorizația consiliului de administrație, în ce privește preschimbarea cambiilor și deci prin aceasta s'a descărcat H. Teodorescu de consecințele acestei operațiuni.

Dar, chiar dacă am admite că H. Teodorescu nu a avut autorizația consiliului de administrație, totuși, pentru că actul lui de preschimbarea cambiilor, socotit de oponentă ca o culpă, neglijență sau rea gestiune, să poată da loc la o acțiune din partea băncii, trebuia să-i fi fost producător de daune, și deci, din acest punct de vedere, urmează a se cerceta cum s'a urmat în specie;

Considerând că, nu prezintă nici o importanță discuțiunea dacă în cazul de față s'a operat din partea lui Teodorescu o preschimbare de cambii, sau dacă faptul din urmă — polițele ultime — ar fi un nou împrumut, căci și în cazul unor preschimbări, ca și în cazul unui nou împrumut, dacă în adevăr fapta intimatului Teodorescu ar fi producătoare de pagube pentru societate, el tot ar fi răspunzător de ele, întrucât nici statutele, nici legea nu face vreo distincție sau rezervă, de a scuti pe vreunul din ele; deci discuția automată pentru preschimbarea cambiilor, din punct de vedere al prejudiciului, se aplică deopotrivă, dacă acest prejudiciu ar fi fost rezultatul unui nou împrumut, aceasta pentru că, de oponentă se susține, că ar fi vorba de preschimbare de cambii, iar de intimat că cambiile ultime ar fi rezultatul unui nou împrumut cu alte părți, primul

împrumut cu emitenții Ștefăniță și Demetrescu, fiind complet achitat;

Că, trecând acum la cercetarea daunelor ce se susține de oponentă că i s'ar fi cauzat de intimat, prin preschimbarea cambiilor și introducerea în ultimele cambii persoane mai puțin solvabile ca cele dintâi, se constată: că, în ce privește solvabilitatea lui Lazăr Dragomir, V. Macarie, Ștefan Ștefăniță și St. Dimitrescu, există depunerea martorilor a căror bună credință și seriozitate inspiră toată convingerea tribunalului, anume: Ionel Georgiade, Ghiță Glod și Grigore Aldea, cari îi prezintă pe aceștia ca persoane cu mult mai solvabile ca R. Dămăceanu, Pr. T. Dimitrescu și Gh. Micu; că, pe lângă acestea, mai sunt o serie de acte: procesul-verbal cu No. 201 din 27 Iunie 1914 dresat de portărelul tribunalului Tecuci, certificatele administrației financiare Tecuci No. 59 și 60 din 1 Aprilie 1915 și certificatul greșii tribunalului No. 10721 din 2 Aprilie 1915, cari de asemenea fac tribunalului convingerea că giranții Șt. Ștefăniță și Șt. Dimitrescu, sunt persoane absolut solvabile și în puțință de a face față sumei de 30.500 lei, ce datorese Băncii Tecuciului;

Că, în urma acestora, constatându-se că actul săvârșit de intimatul H. Teodorescu, cu schimbarea cambiilor în condițiunile în cari s'a făcut preschimbarea, cu persoane chiar mai solvabile ca cele din primele cambii, nerezultând pentru oponentă, Banca Tecuciului, nici un fel de prejudiciu, nu se poate, în asemenea caz, formulă contra lui H. Teodorescu acțiune de responsabilitate în acest punct, lipsind cu desăvârșire interesul;

Că, așa fiind, acțiunea reconvențională intentată de societatea anonimă Banca Tecuciul, în ce privește pretenția sa pentru plata sumei de 33.000 lei, urmează a fi privită ca nefundată, întrucât nu se poate pune pe seama lui H. Teodorescu, nici un fel de culpă sau neglijență în gestiune, în privința operațiunilor articulate de oponentă prin acțiunea sa; că, fără cauză cadeși cel de al doilea cap de cerere din acțiunea băncii, acel de a declara pierdută în folosul băncii suma de 8.000 lei, în 16 acțiuni, precum și tantiemele ce se cuveneau lui H. Teodorescu pe anul 1913, și care formează obiectul acțiunii intentate de H. Teodorescu contra Băncii Tecuciului, care acțiune, în urma celor arătate, devine fundată;

✓ Că, astfel fiind, urmează a considera ca nefundată în totul opoziția de față și a o respinge ca atare.

Văzând și cererea de cheltueli de judecată, care, apreciindu-se de tribunal și consistând în timbre, plată de avocat, se fixează încă la 30 lei.

Pentru aceste motive, redactate de d-l judecător V. G. Ionescu, respinge ca nefundată opozițiunea, etc.

Semnați: V. G. Ionescu, D. Tomida.